

DOI 10.36074/logos-04.07.2025.049

ВИКОРИСТАННЯ ЖІНОЧОГО ОБРАЗУ В ОБРОБКАХ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ

Скляр Юлія Вячеславівна¹, Грицун Юлія Миколаївна²

1. магістрантка 1 курсу кафедри мистецьких дисциплін

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, УКРАЇНА

2. кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри мистецьких дисциплін

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, УКРАЇНА

Українська народна пісня — це не просто музичний твір, а живий вираз душі народу. Вона формувалася впродовж століть, відображаючи історичні події, побут, мораль, вірування, ідеали та внутрішній світ українців. Дуже часто головними героями в українських піснях поставали саме жіночі образи, адже вони є уособленням краси, сили, терпіння, мудрості, любові, материнства, а іноді — страждання і жертвності [1].

Багато українських композиторів різних поколінь зверталися до спадщини народних пісень, а саме Микола Лисенко, Левко Ревуцький, Кирило Стеценко, Анатолій Кос-Анатольський та інші, адже це дозволяло їм не лише зберегти автентичну музичну традицію, а й творчо її переосмислити відповідно до індивідуального художнього стилю та вимог академічної музики. У своїх обробках композитори прагнули до поєднання традиційного інтонаційного матеріалу з сучасною гармонією, поліфонією, фактурою та формотворенням, що сприяло розвитку національної композиторської школи. Таким чином, народна пісня ставала не лише джерелом тематичного натхнення, а й основою для формування самобутньої української музичної мови в академічному контексті [2].

Проаналізувавши обробку української народної пісні сучасного українського композитора Миколи Стецюна «Ой я знаю, що гріх маю», ми бачимо, що жіночий образ є яскравим зразком народного гумору та жіночої самоіронії, що традиційно притаманно українському фольклору. Музичний твір демонструє характерний для народної пісні легкий, жартівливий тон і одночасно глибоке розкриття жіночого характеру. Героїня не боїться суду,

вона вільна у почуттях. Її вислів: «Як би мені присудили всіх хлопців любити!» показує повну відсутність покори загальноприйнятим нормам. Список імен (Микола, Федір, Степан і т.д.) створює ефект жарту, а образ ідеального чоловіка у фіналі пісні — гіперболізовано недосяжний і водночас іронічно наївний: «Щоб і люльки не курил, горілки не нюхав, чужих жінок не любив і мене лиш слухав».

З точки зору музичного аспекту, обробка Миколи Стецюна зберігає фольклорну природу пісні, але водночас акцентує емоційну виразність і ритмічну живість. Повторюваний приспів «Гей, ріді-ріді-дай...» створює ефект обрядовості, ігор, а також служить своєрідним "музичним коментарем" до основного тексту. Мелодія плавного викладу, без «стрибків», фактура акомпанементу танцювального характеру, з домінуванням «веселих» ритмів, що створює атмосферу танців та свободи.

В обробці української народної пісні «Зелененький барвіночку» композитора Петра Бойченка жіночий образ головної героїні передає внутрішній світ молодої дівчини — емоційно відкритої, чуттєвої, водночас делікатної й кокетливої, яка через поетичні метафори й жартівливі інтонації проявляє свою симпатію до коханого. Вживання образу барвінку — традиційного символу вічного кохання, молодості, дівочої краси й вірності — створює атмосферу романтики. У музичному плані ця пісня звучить лагідно, м'яко, інтимно, передаючи світ жіночих переживань — з відтінками гумору, кокетства й емоційної відкритості. Повторюваний приспів виконує не лише функцію музичного рефрену, а й емоційного акценту.

Інша обробка української народної пісні «В кінці греблі шумлять верби» Петра Бойченка на противагу попереднім двом має меланхолійний характер. Це традиційний український образ дівчини-нареченої або дівчини-козачки, яка з юності приречена чекати на свого коханого. Така жінка не є пасивною, вона глибоко чуттєва, здатна на велику вірність і внутрішню жертву. У цьому образі закодована не лише жіноча туга, а й історична пам'ять українського народу — особливо в контексті козацької теми. Музична мова твору глибоко розкриває його емоційний підтекст: темп — повільний, тягучий, що відповідає характеру плачу та чекання; мелодія — співуча, архаїчна, мінорного викладу; динаміка — нюансована, поступова, без різких контрастів, що підкреслює внутрішній, інтимний характер переживань. Всі ці складові передають м'який сум і внутрішню тугу.

Висновки. Жіночий образ в українських народних піснях є надзвичайно багатограним і художньо насиченим. Він уособлює не лише естетичні й моральні цінності українського народу, а й виступає символом його духовної стійкості, емоційної глибини та національної ідентичності. В українському

ABSCHNITT 23.
KULTUR UND KUNST

фольклорі жінка постає як берегиня традицій, як джерело краси, кохання, мудрості, а іноді й гумору або глибокої туги.

Обробки українських народних пісень, зокрема «Ой я знаю, що гріх маю» Миколи Стецюна та «Зелененький барвіночку» і «В кінці греблі шумлять верби» Петра Бойченка, дають змогу по-новому осмислити образ української жінки: зберігаючи її фольклорний початок, завдяки сучасним музичним засобам (насичена гармонія завдяки альтерації, розцвічування ритму, різноманітні види фактурного викладання) композитори розкривають її нові сенси — психологічну глибину, індивідуальність та характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Сокіл, Г. (2023). Образ жінки в українських обрядових піснях: функціональне спрямування, традиційні смисли. *Slavia Orientalis*, LXXII, 15–28.
- [2] Білозуб, Л. М. (2017). Народна пісня у творчості українських композиторів. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*, (157), 47–50.